

Nr 9

Försvarsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisations- och anslagsfrågor m. m. rörande försvaret jämte motioner.

I betänkandet behandlas förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1971:110 och i propositionen 1971:1, bilaga 6 (uppskjutna frågor enligt FöU 1971:1) samt yrkanden i motionerna 1971:474, 1971:689, 1971:694, 1971:696, 1971:699, 1971:1237, 1971:1272, 1971:1273 och 1971:1274.

1. **Ramberäkningar m. m.** I propositionen 1971:1 har Kungl. Maj:t (bilaga 6, s. 7–22 i utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1971) berett riksdagen tillfälle att yttra sig med anledning av vad som har anförts om ramar och planeringsinriktning för det militära försvaret och civilförsvaret.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motionsyrkanden.

Beträffande utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1971/72 och planeringsinriktningen har utskottet behandlat

dels motionen 1971:474 av herr Bohman m. fl. (m) i vilken har hemställts att riksdagen måtte besluta att i sitt yttrande över vad Kungl. Maj:t anför om ramar och planeringsinriktning uttala

1. att icke utnyttjade anslag för budgetåret 1969/70 om avrundat 85,6 milj. kr. skall få tillgodoräknas kostnadsramen för det militära försvaret under budgetåret 1971/72,

2. att planeringsinriktningen för verksamheten inom det militära försvaret från och med budgetåret 1972/73 skall, i avvaktan på nästa försvarsbeslut, ske med utgångspunkt från en ökning av utgiftsramarna med 100 milj. kr. per budgetår,

3. att ställning till förslaget i övrigt kan tagas först sedan den av Kungl. Maj:t anmälda propositionen om materielanslag och bemyndigandebe-
lopp blivit för riksdagen framlagd,

dels motionen 1971:1272 av herr Bohman m. fl. (m) såvitt avser hemställan att riksdagen måtte besluta

1. att det militära försvarets utgiftsram för 1971/72 uppräknas med 33,13 milj. kr. fördelat på anslagen Underhåll av tygmateriel m. m. med 3,7 milj. kr., Underhåll av fartyg m. m. med 2 milj. kr., Drift och underhåll av flygmateriel m. m. med 25,5 milj. kr., Hemvärnet: Övningar

med 1,09 milj. kr. och Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m. med 1,47 milj. kr.,

2. att uttala att framtida ramberäkningar med budgetåret 1971/72 som underlag skall ske med det tillfälligt innehållna beloppet om 100 milj. kr. inräknat i detta underlag.

Beträffande försvarsutredning m. m. har utskottet behandlat

dels motionen 1971:689 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) i vilken har hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till regeringen föreslå

1. att försvarsutredningen erhåller nya direktiv i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen och som mera detaljerat framlagts i motionen II:421 år 1969,

2. att, när den försvarsordning som riksdagen därigenom uttalat sig för blir väsentligen billigare än den nuvarande, en snabbutredning tillsättes för att i enlighet med den nya försvarsordningens principer nedtrappa militärutgifterna med 3 miljarder kr. under en treårsperiod, varav 750 milj. kr. under budgetåret 1971/72,

3. att ett program för civilt utnyttjande av de genom den nya försvarsordningen frigjorda resurserna skyndsamt utarbetas,

dels motionen 1971:699 av fru Theorin m. fl. (s) i vilken har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte påtala vad som i motionen anföres och begära att tilläggsdirektiv måtte ges till försvarsutredningen om att formulera och analysera olika former av icke-militära försvarsmetoder såsom en del i det långsiktiga planeringsarbetet inom utredningen.

Utskottet. Ramberäkningarna för nästa budgetår för det militära försvaret och civilförsvaret är enligt statsverkspropositionen gjorda i enlighet med de principer som har legat till grund för 1968 års försvarsbeslut eller fastställts därefter.

Budgetutfallet för budgetåret 1969/70 innebär för det militära försvaret att utgifterna har understigit utgiftsramen med avrundat 94,7 milj. kr. Av detta underutnyttjande har i ramberäkningen för budgetåret 1971/72 tagits upp återtagning av 9 120 000 kr. på grund av besparingar under budgetåret 1969/70 genom uppskov med vissa beklädnadsleveranser. I övrigt är departementschefen av samhällsekonomiska skäl inte beredd att tillstyrka att underutnyttjandet får tillgodoräknas vid beräkningen av utgiftsramen för nästa budgetår.

Utgiftsramen för det militära försvaret beräknas till 6 265 005 000 kr. Härifrån har av samhällsekonomiska skäl dragits 100 milj. kr. för beräknad ökning av reservationsmedelsbehållningarna genom senareläggning av materielinköp m. m. De besparingar som genom dessa åtgärder uppkommer under budgetåret 1971/72 föreslås emellertid inte medföra att den ekonomiska ramen enligt 1968 års försvarsbeslut ändras. Besparingarna bör enligt departementschefen därför få disponeras senare, när det samhällsekonomiska läget så medger. Den justerade utgiftsramen för

budgetåret 1971/72 uppgår sålunda till 6 165 005 000 kr.

Beträffande återtagning av underutnyttjandet av utgiftsramen för budgetåret 1969/70 innebär motionerna 1971:474 och 1971:1272 att utgiftsramen skall ökas med 85,6 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag. Av detta belopp föreslås att 33 130 000 kr. skall få utnyttjas under nästa budgetår medan 52 470 000 kr. skall få utnyttjas senare, när det samhällsekonomiska läget så medger. Den av samhällsekonomiska skäl justerade utgiftsramen för budgetåret 1971/72 föreslås alltså av motionärerna uppgå till 6 198 135 000 kr.

För att bedöma innebörden av 1968 års försvarsbeslut i fråga om återtagning av outnyttjade medel och anpassning av utgiftsramen till samhällsekonomiska förutsättningar är följande uttalanden av intresse.

Departementschefen i prop. 1968:110 (s. 74):

Den ekonomiska ramen för vart och ett av budgetåren 1968/69–1971/72 bör i princip även vara utgiftsram för dessa budgetår. Jag räknar således med att det inte skall ske någon förbrukning av anslagsbehållningar under perioden utöver nyssnämnda 242 milj. kr. Kungl. Maj:t bör dock liksom hittills få anpassa utgiftsramen för visst budgetår med hänsyn till ändrade utrikespolitiska eller konjunkturpolitiska förutsättningar. Om en sådan anpassning även skall påverka den ekonomiska ramen torde få prövas med hänsyn till omständigheterna vid tillfället i fråga.

Svårigheter kan uppstå att få utgifterna för visst budgetår att helt överensstämma med utgiftsramen för detta budgetår. Bl. a. osäkerhet beträffande exakta leveranstidpunkter medverkar till detta. Sådana avvikelser mellan avsedda och faktiska utgifter rör begränsade belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att ange under vilka förutsättningar betalningsförskjutningar, i storleksordningen något tiotal milj. kr., skall påverka utgiftsramen för nästkommande budgetår.

Statsutskottet med anledning av prop. 1968:110 (SU 1968:122 s. 8):

I enlighet med departementschefens förslag bör den ekonomiska ramen för vart och ett av budgetåren 1968/69–1971/72 i princip vara utgiftsram för dessa budgetår. Utskottet räknar alltså med att någon förbrukning av anslagsbehållningar under perioden utöver 242 milj. kr. inte skall ske. Kungl. Maj:t bör dock liksom hittills få anpassa utgiftsramen för visst budgetår med hänsyn till ändrade utrikespolitiska och konjunkturpolitiska förutsättningar. Om en sådan anpassning även skall påverka den ekonomiska ramen torde, såsom departementschefen framhållit, få prövas med hänsyn till omständigheterna vid tillfället i fråga.

Riksdagen biföll statsutskottets hemställan att godkänna vad departementschefen anfört om riktlinjerna för det militära försvaret under budgetåren 1968/69–1971/72 m. m.

Den hittillsvarande tillämpningen av 1968 års försvarsbeslut har inneburit bl. a. att ett *överutnyttjande* av utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1967/68 med 10,4 milj. kr. föranledde minskning av utgiftsramen för budgetåret 1969/70 genom minskning av basbeloppet med samma belopp (prop. 1969:1 bil. 6 s. 14 och 16, SU 1969:4 s. 7) samt att ett *underutnyttjande* av utgiftsramen för budgetåret

1968/69 med 8,4 milj. kr. föranledde ökning av utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1970/71 genom ökad reservationsmedelsförbrukning med samma belopp (prop. 1970:1 bil. 6 s. 12–13, SU 1970:110 s. 2–3).

I propositionen om nytt planerings- och budgeteringssystem för försvaret har återgetts bl. a. följande uttalande av försvarsdepartementets programbudgetgrupp (prop. 1970:97 s. 41).

Ett över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för visst budgetår bör enligt programbudgetgruppen föranleda ändring av utgiftsramen redan för nästkommande budgetår. En viss kommunikation mellan utgiftsramarna för två intilliggande budgetår bör alltså betraktas som naturlig med hänsyn till att det förekommer tillfälliga förskjutningar i betalningsströmmarna.

Utskottet konstaterar att 1968 års försvarsbeslut medger att återtagningen av medel från budgetåret 1969/70 begränsas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Återhållsamhet av samhällsekonomiska skäl under nästa budgetår föreslås även av motionärerna. Med hänsyn till det samhällsekonomiska läget och till att behoven av resurser för det militära försvaret *efter* budgetåret 1971/72 kommer att prövas mot bakgrund av nytt utredningsmaterial och nya planer – grundade på bl. a. en bedömning av läget vid utgången av det budgetår som nu behandlas – avstyrker utskottet bifall till motionerna 1971:474 och 1971:1272 såvitt avser det militära försvarets utgiftsram för budgetåret 1971/72. Utgiftsram och justerad utgiftsram bör alltså beräknas enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande planeringsinriktningen innebär 1968 års försvarsbeslut att planeringen för verksamheten inom det militära försvaret efter den period som försvarsbeslutet omfattar inriktas efter en i ekonomiskt avseende horisontell nivå – planeringsnivån. Liksom departementschefen finner utskottet att varken den säkerhetspolitiska utvecklingen eller de statsfinansiella och samhällsekonomiska utgångspunkterna ger anledning att öka planeringsramen för det militära försvaret. Planeringen för perioden efter budgetåret 1971/72 bör alltså tills vidare, i avvaktan på ett nytt försvarsbeslut, ha en huvudinriktning enligt en nivå som i fast penningvärde är horisontell. Motionen 1971:474 avstyrks sålunda även i fråga om planeringsinriktningen.

Enligt budgetdirektiv som chefen för försvarsdepartementet har meddelat den 30 mars 1971 skall som utgångspunkt för programplaneringen tills vidare för vart och ett av budgetåren 1972/73–1976/77 gälla en utgiftsram för det militära försvaret om 6 230 milj. kr. i prisläge maj 1970 (inkl. 370 milj. kr. för lönekostnadspålägg). Härutöver skall redovisas översiktliga programplaner för tre skilda ekonomiska nivåer som per budgetår fr. o. m. budgetåret 1973/74 innebär dels en ökning av utgiftsramen med 100 milj. kr., dels en ökning av utgiftsramen med 50 milj. kr., dels en minskning av utgiftsramen med 50 milj. kr.

Vid framräkning av det ovan angivna beloppet om 6 230 milj. kr., som utgör ekonomisk huvudinriktning för planeringen och innebär horisontell planeringsnivå, har inte gjorts avdrag för särskilda besparingar. Planeringsinriktningen bygger alltså på utgiftsramen för budgetåret 1971/72 före

budgetåret 1971/72 uppgår sålunda till 6 165 005 000 kr.

Beträffande återtagning av underutnyttjandet av utgiftsramen för budgetåret 1969/70 innebär motionerna 1971:474 och 1971:1272 att utgiftsramen skall ökas med 85,6 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag. Av detta belopp föreslås att 33 130 000 kr. skall få utnyttjas under nästa budgetår medan 52 470 000 kr. skall få utnyttjas senare, när det samhällsekonomiska läget så medger. Den av samhällsekonomiska skäl justerade utgiftsramen för budgetåret 1971/72 föreslås alltså av motionärerna uppgå till 6 198 135 000 kr.

För att bedöma innebörden av 1968 års försvarsbeslut i fråga om återtagning av outnyttjade medel och anpassning av utgiftsramen till samhällsekonomiska förutsättningar är följande uttalanden av intresse.

Departementschefen i prop. 1968:110 (s. 74):

Den ekonomiska ramen för vart och ett av budgetåren 1968/69–1971/72 bör i princip även vara utgiftsram för dessa budgetår. Jag räknar således med att det inte skall ske någon förbrukning av anslagsbehållningar under perioden utöver nyssnämnda 242 milj. kr. Kungl. Maj:t bör dock liksom hittills få anpassa utgiftsramen för visst budgetår med hänsyn till ändrade utrikespolitiska eller konjunkturpolitiska förutsättningar. Om en sådan anpassning även skall påverka den ekonomiska ramen torde få prövas med hänsyn till omständigheterna vid tillfället i fråga.

Svårigheter kan uppstå att få utgifterna för visst budgetår att helt överensstämma med utgiftsramen för detta budgetår. Bl. a. osäkerhet beträffande exakta leveranstidpunkter medverkar till detta. Sådana avvikelser mellan avsedda och faktiska utgifter rör begränsade belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att ange under vilka förutsättningar betalningsförskjutningar, i storleksordningen något tiotal milj. kr., skall påverka utgiftsramen för nästkommande budgetår.

Statsutskottet med anledning av prop. 1968:110 (SU 1968:122 s. 8):

I enlighet med departementschefens förslag bör den ekonomiska ramen för vart och ett av budgetåren 1968/69–1971/72 i princip vara utgiftsram för dessa budgetår. Utskottet räknar alltså med att någon förbrukning av anslagsbehållningar under perioden utöver 242 milj. kr. inte skall ske. Kungl. Maj:t bör dock liksom hittills få anpassa utgiftsramen för visst budgetår med hänsyn till ändrade utrikespolitiska och konjunkturpolitiska förutsättningar. Om en sådan anpassning även skall påverka den ekonomiska ramen torde, såsom departementschefen framhållit, få prövas med hänsyn till omständigheterna vid tillfället i fråga.

Riksdagen biföll statsutskottets hemställan att godkänna vad departementschefen anfört om riktlinjerna för det militära försvaret under budgetåren 1968/69–1971/72 m. m.

Den hittillsvarande tillämpningen av 1968 års försvarsbeslut har inneburit bl. a. att ett *överutnyttjande* av utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1967/68 med 10,4 milj. kr. föranledde minskning av utgiftsramen för budgetåret 1969/70 genom minskning av basbeloppet med samma belopp (prop. 1969:1 bil. 6 s. 14 och 16, SU 1969:4 s. 7) samt att ett *underutnyttjande* av utgiftsramen för budgetåret

1968/69 med 8,4 milj. kr. föranledde ökning av utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1970/71 genom ökad reservationsmedelsförbrukning med samma belopp (prop. 1970:1 bil. 6 s. 12–13, SU 1970:110 s. 2–3).

I propositionen om nytt planerings- och budgeteringssystem för försvaret har återgetts bl. a. följande uttalande av försvarsdepartementets programbudgetgrupp (prop. 1970:97 s. 41).

Ett över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för visst budgetår bör enligt programbudgetgruppen föranleda ändring av utgiftsramen redan för nästkommande budgetår. En viss kommunikation mellan utgiftsramarna för två intilliggande budgetår bör alltså betraktas som naturlig med hänsyn till att det förekommer tillfälliga förskjutningar i betalningsströmmarna.

Utskottet konstaterar att 1968 års försvarsbeslut medger att återtagningen av medel från budgetåret 1969/70 begränsas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Återhållsamhet av samhällsekonomiska skäl under nästa budgetår föreslås även av motionärerna. Med hänsyn till det samhällsekonomiska läget och till att behoven av resurser för det militära försvaret *efter* budgetåret 1971/72 kommer att prövas mot bakgrund av nytt utredningsmaterial och nya planer – grundade på bl. a. en bedömning av läget vid utgången av det budgetår som nu behandlas – avstyrker utskottet bifall till motionerna 1971:474 och 1971:1272 såvitt avser det militära försvarets utgiftsram för budgetåret 1971/72. Utgiftsram och justerad utgiftsram bör alltså beräknas enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande planeringsinriktningen innebär 1968 års försvarsbeslut att planeringen för verksamheten inom det militära försvaret efter den period som försvarsbeslutet omfattar inriktas efter en i ekonomiskt avseende horisontell nivå – planeringsnivån. Liksom departementschefen finner utskottet att varken den säkerhetspolitiska utvecklingen eller de statsfinansiella och samhällsekonomiska utgångspunkterna ger anledning att öka planeringsramen för det militära försvaret. Planeringen för perioden efter budgetåret 1971/72 bör alltså tills vidare, i avvaktan på ett nytt försvarsbeslut, ha en huvudinriktning enligt en nivå som i fast penningvärde är horisontell. Motionen 1971:474 avstyrks sålunda även i fråga om planeringsinriktningen.

Enligt budgetdirektiv som chefen för försvarsdepartementet har meddelat den 30 mars 1971 skall som utgångspunkt för programplaneringen tills vidare för vart och ett av budgetåren 1972/73–1976/77 gälla en utgiftsram för det militära försvaret om 6 230 milj. kr. i prisläge maj 1970 (inkl. 370 milj. kr. för lönekostnadspålägg). Härutöver skall redovisas översiktliga programplaner för tre skilda ekonomiska nivåer som per budgetår fr. o. m. budgetåret 1973/74 innebär dels en ökning av utgiftsramen med 100 milj. kr., dels en ökning av utgiftsramen med 50 milj. kr., dels en minskning av utgiftsramen med 50 milj. kr.

Vid framräkning av det ovan angivna beloppet om 6 230 milj. kr., som utgör ekonomisk huvudinriktning för planeringen och innebär horisontell planeringsnivå, har inte gjorts avdrag för särskilda besparingar. Planeringsinriktningen bygger alltså på utgiftsramen för budgetåret 1971/72 före

justeringen av samhällsekonomiska skäl.

Motionen 1971:1272 innehåller ett yrkande att framtida ramberäkningar med budgetåret 1971/72 som underlag skall ske med det tillfälligt innehållna beloppet om 100 milj. kr. inräknat i detta underlag. Utskottet förutsätter att departementschefens ovan återgivna uttalande angående återtagning av ifrågavarande besparingar innebär att återtagning av besparingarna med prisomräknat belopp bör ske så snart det samhällsekonomiska läget medger detta. Något särskilt uttalande av riksdagen kan inte anses påkallat och motionen avstyrks därför även i denna del.

Yrkandet i motionen 1971:474 angående tidpunkten för riksdagens ställningstagande tillgodoses genom den ordning i vilken utskottet bereder Kungl. Maj:ts förslag i prop. 1971:1 (bil. 6) och prop. 1971:110.

Beträffande försvarsutredning m. m. har i motionen 1971:689 föreslagits att 1970 års försvarsutredning skall ges nya direktiv med inriktning mot att en väsentligt annorlunda och billigare försvarsordning skall införas med verkan fr. o. m. budgetåret 1971/72.

Sveriges säkerhetspolitik förutsätter att Sverige har ett efter sina förhållanden starkt försvar. Inom ramen för utrednings-, studie- och planeringsverksamheten övervägs fortlöpande skilda organisatoriska lösningar för vårt totalförsvar. Den krigsavhållande effekten och de ekonomiska konsekvenserna väger därvid tungt. Åtgärder av det slag som har föreslagits i motionen 1971:689 skulle strida mot 1968 års försvarsbeslut och med säkerhet rubba tilltron i andra länder till vår vilja och förmåga att hävda landets oberoende. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkandet om nya direktiv till försvarsutredningen. Övriga yrkanden i motionen förutsätter bifall till detta yrkande.

I motionen 1971:699 har föreslagits att försvarsutredningen skall ges tilläggsdirektiv om att även studera andra än militära försvarsmetoder. I första hand beskrivs i motionen grundprinciper för s. k. civilmotstånd.

Det svenska totalförsvaret består av det militära försvaret, civilförsvaret, det psykologiska försvaret, det ekonomiska försvaret och vissa försvarsförberedelser inom andra samhällssektorer. Totalförsvarets delar skall komplettera och stödja varandra. Det militära försvaret skall bjuda väpnat motstånd vid anfall mot oss. Hela totalförsvaret förutsätter en levande försvarsvilja hos folket.

Enligt tillgängliga beskrivningar av civilmotstånd innebär detta att ett folk med stark försvarsvilja skall kunna bjuda en angripare en aktiv försvarskamp utan våld. Kampen sker i stället genom lämpligt avvägda kontakter med angriparens soldater och andra representanter samt genom arbetsnedläggelser, samarbetsvägran och andra aktiva åtgärder som inte förutsätter våld.

Utskottet anser att åtgärder av det slag som har beskrivits i det föregående endast kan komma i fråga som komplement till nuvarande försvarsmetoder. Värdet och tillämpligheten i Sverige av olika försvarsmetoder uppmärksammas fortlöpande i den ovan nämnda studieverksamheten.

Syftet i motionen 1971:699 är att få till stånd ett närmare studium av icke-militära försvarsmetoder. Enligt vad utskottet har inhämtat kommer

försvarsutredningen genom chefens för försvarsdepartementet försorg att tillföras särskilt underlag för en bedömning av huruvida och i vilken mån civilmotståndets principer kan tillämpas i vårt land. Härvid torde försvarsutredningen även överväga behovet av särskild forskning rörande icke-militära försvarsmetoder. Önskemålet om ett närmare studium av försvarsmetoder som inte förutsätter våld blir därmed tillgodosett och något riksdagens uttalande är inte påkallat. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motionens yrkande.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt tillstyrkes.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag å motionerna 1971:474 och 1971:1272, båda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänner Kungl. Maj:ts förslag till ramberäkning för budgetåret 1971/72 för det militära försvaret,
2. att riksdagen med avslag å motionen 1971:474, såvitt nu är i fråga, godkänner Kungl. Maj:ts förslag till planeringsinriktning för det militära försvaret,
3. att riksdagen avslår motionen 1971:1272 såvitt avser uttalande om framtida ramberäkningar,
4. att riksdagen avslår motionen 1971:689 angående försvarspolitiken,
5. att riksdagen avslår motionen 1971:699 om en planering av icke-militära försvarsmetoder,
6. att riksdagen såvitt gäller civilförsvaret godkänner Kungl. Maj:ts förslag till ramberäkning för budgetåret 1971/72 och planeringsinriktning.

2. Utnyttjande av äldre anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1971:1 (bilaga 6, s. 22) och hemställer

att riksdagen medger att det för budgetåret 1962/63 anvisade reservationsanslaget Utredningar rörande förflyttning av vissa förband från Järvafältet m. m., det för budgetåret 1963/64 anvisade reservationsanslaget Materiel för en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst samt de för budgetåret 1967/68 anvisade reservationsanslagen Rationaliseringsförsök och Anskaffning av viss sambandsmateriel samt investeringsanslaget Markförvärv för nya förläggnings- och övningsområden för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente får disponeras även under budgetåret 1971/72.

3. Beredskapsåtgärder. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1971:1 (bilaga 6, s. 22) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 medger att, om värnpliktiga av beredskapsskäl inkallas till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller av samma skäl andra särskilda åtgärder måste vidtas, följande under riksstatens fjärde huvudtitel uppförda, av riksdagen maximerade anslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Under-

håll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m., Drift och underhåll av flygmateriel m. m. samt Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel får överskridas enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

4. Indragning av flottiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj. I propositionen 1971:110 har Kungl. Maj:t (s. 2–19 i utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 26 februari 1971) föreslagit riksdagen att godkänna de organisationsförändringar inom flygvapnet som har förordats enligt statsrådsprotokollet.

Utskottet. I propositionen föreslås att flottiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj (F 3) läggs ned. Av flottiljens tre jaktdivisioner föreslås en som redan är vakantsatt bli indragen, en utgå i samband med att Blekinge flygflottilj ombeväpnas till jaktflottilj och en tills vidare ligga kvar på F 3.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag till organisationsförändringar inom flygvapnet.

5. Utvidgat försäkringsskydd för civilförsvarspliktiga. I propositionen 1971:110 har Kungl. Maj:t (s. 20) föreslagit riksdagen att godkänna vad som har förordats i statsrådsprotokollet om utvidgat försäkringsskydd för civilförsvarspliktiga.

Utskottet. Genom statlig grupplivförsäkring finns ett försäkringsskydd för bl. a. civilförsvarspliktig personal under viss tjänstgöring. Skyddet gäller under förutsättning att tjänstgöringen har fullgjorts eller avsetts skola fullgöras minst fem dagar i följd med minst fem timmar varje dag. I propositionen föreslås att försäkringsskyddet för den civilförsvarspliktiga personalen skall utvidgas att gälla oberoende av tjänstgöringens varaktighet. En motsvarande förbättring av försäkringsskyddet för frivillig personal och hemvärnsmän genomfördes 1970.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer att riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag om utvidgat försäkringsskydd för civilförsvarspliktiga.

6. Materielanskaffning m. m. för det militära försvaret. I propositionen 1971:110 har Kungl. Maj:t (s. 21–22) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att avtal om inköp intill utgången av budgetåret 1972/73 av drivmedel och eldningsolja för krigsmakten får träffas inom en kostnadsram av 45 000 000 kr. för drivmedel och 15 000 000 kr. för eldningsolja.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971:1272 av herr Bohman m. fl. (m) såvitt avser hemställan att de av Kungl. Maj:t under materielanslagen begärda beställningsbemyndigandena måtte lämnas, varvid tillägg göres med 260 milj. kr. fördelat på Anskaffning av

tygmateriel m. m. med 45 milj. kr., Anskaffning av fartygsmateriel m. m. med 80 milj. kr. och Anskaffning av flygmateriel m. m. med 135 milj. kr., att utnyttjas på sätt som har angetts i motionen.

Utskottet. Den särskilda tekniken att utnyttja beställningsbemyndigande för varje disposition av medel tillämpas för reservationsanslagen Anskaffning av tygmateriel m. m., Anskaffning av fartygsmateriel m. m., Anskaffning av flygmateriel m. m. och Vissa signalförbindelser. Med bemyndigandeskuld under ett sådant anslag menas skillnaden vid en viss tidpunkt mellan de sammanlagda beställningsbemyndiganden som riksdagen har lämnat och summan av anvisade medel.

De beställningsbemyndiganden för anskaffning av tygmateriel m. m. till försvarsgrenarna som föreslås för nästa budgetår har beräknats restriktivt i avsikt att ge statsmakterna viss handlingsfrihet vid utgången av den period som 1968 års försvarsbeslut omfattar. Bemyndigandena innefattar en uppräknig av hela bemyndigandeskulden till kostnadsläget i maj 1970. Bemyndigandebelopp för prisfördyring av uteliggande beställningar har alltså beräknats i samma prisläge för vilket anslagen är beräknade. Härutöver har beräknats bemyndigandebelopp för beräknad prisfördyring av de beställningar som leder till betalning nästa budgetår, i den mån sådan prisfördyring på grund av prisutvecklingen och utformningen av avtalens prisvariationsklausuler inte kompenseras genom den löpande prisregleringen med utnyttjande av nettoprisindex. Den på detta sätt prisomräknade bemyndigandeskulden beräknas den 30 juni 1972 uppgå till sammanlagt 3 793,6 milj. kr.

I motionen 1971:1272 föreslås att riksdagen skall bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. till försvarsgrenarna får läggas ut inom kostnadsramar som sammanlagt är 260 milj. kr. större än enligt förslagen i propositionen. Som skäl anges att bemyndigandebeloppen bör anpassas till återtagningen av besparingar under budgetåret 1971/72 samt till den ytterligare återtagning av medel och till den planeringsinriktning som motionärerna förutsätter.

Utskottet har i det föregående avstyrkt bifall till motionsyrkandena om återtagning av medel från budgetåret 1969/70 utöver Kungl. Maj:ts förslag och om ändrad planeringsinriktning. Beträffande återtagningen av de besparingar av samhällsekonomiska skäl under budgetåret 1971/72 som utskottet har tillstyrkt i det föregående gäller, att det f. n. inte står klart under vilket budgetår återtagningen kan ske. Beställningar som förutsätter medelstillgång genom återtagning bör inte läggas ut förrän återtagningen kan planeras. Detsamma gäller återtagning av besparingar under innevarande budgetår av arbetsmarknadspolitiska skäl. Några beställningsbemyndiganden för ändamålet behöver inte lämnas nu. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionen 1971:1272 såvitt nu är i fråga.

Utskottet tillstyrker att bemyndigande för beställning av drivmedel och eldningsolja lämnas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1971:1272 såvitt avser beställningsbemyndiganden utöver Kungl. Maj:ts förslag,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att avtal om inköp intill utgången av budgetåret 1972/73 av drivmedel och eldningsolja för krigsmakten får träffas inom en kostnadsram av 45 000 000 kr. för drivmedel och 15 000 000 kr. för eldningsolja.

DRIFTBUDGETEN

FJÄRDE HUVUDTITELN

7. **Anskaffning av tygmateriel m. m.** I propositionen 1971:110 (punkt B 27, s. 24–25) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 615 000 000 kr., dels till Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 574 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 493 000 000 kr.

Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 6, har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till beställningsbemyndigande och medelsanvisning. Bemyndigandebeloppet bör alltså bestämmas till 615 milj. kr. och anslaget föras upp med 574 milj. kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 615 000 000 kr.,
2. att riksdagen till *Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 574 000 000 kr.

8. **Underhåll av tygmateriel m. m.** I propositionen 1971:1 (bilaga 6, punkt B 28, s. 51–52) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Underhåll av tygmateriel m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 105 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 90 000 000 kr.

Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 1, har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning. Anslaget bör alltså föras upp med 105 milj. kr.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, till *Underhåll av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 105 000 000 kr.

9. **Hemvärnet: Övningar.** I propositionen 1971:1 (bilaga 6, punkt B 31, s. 53–54) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Hemvärnet: Övningar för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 9 000 000 kr.

I motionen 1971:694 av herr Mellqvist (s) har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen till Hemvärnet: Övningar anvisar 11 000 000 kr.

I motionen 1971:696 av herr Oskarson m. fl. (m, s, c) har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen till Hemvärnet: Övningar anvisar 11 090 000 kr.

Utskottet. Genom beslut av statsmakterna införs ett nytt utbildnings-system för hemvärnet (prop. 1970:18, SU 1970:87, rskr. 194). Det nya utbildningssystemet och åtgärder för att öka rekryteringen införs succesivt under två år med början den 1 juli 1970.

Försvarets materielverk har i anslagsframställning för budgetåret 1971/72 beräknat medelsbehovet under förevarande anslag till 11 090 000 kr.

Under uppbyggnadsskedet för hemvärnets nya utbildningssystem föreligger uppenbara svårigheter att med säkerhet beräkna medelsbehovet för utbildningsverksamheten. Bl. a. rekryteringen och intresset hos hemvärnsmännen för att fullgöra utbildning utöver den obligatoriska utbildningen påverkar medelsbehovet.

Enligt vad utskottet har inhämtat beräknar rikshemvärnschefen f. n. att en medelstildelning enligt Kungl. Maj:ts förslag till anslag kan medföra svårigheter att bestrida utgifter för tjänstgöringspremier m. m. som är förenade med den obligatoriska årliga utbildningen om 20 timmar.

Det förbättrade utbildningssystemet skall införas enligt statsmakternas beslut. Självfallet bör härvid ske en noggrann planering för utnyttjandet av tilldelade medel. Utskottet anser att förevarande anslag bör föras upp enligt Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker bifall till ifrågavarande motioner.

Om verksamheten skulle kräva ytterligare medelstildelning, som inte är att hänföra till prisreglering, förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t i första hand medger reservationsmedelsförbrukning under anslaget. Detta bör i så fall ske inom utgiftsramen för det militära försvaret genom avräkning mot den förutsedda reservationsmedelsförbrukningen. Reservationsmedelsbehållningen under anslaget uppgår till ca 315 000 kr.

Utskottet – som hänvisar till vad som har anförts under punkten 1 – hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1971:694, 1971:696 och 1971:1272, alla motionerna såvitt nu är i fråga, till *Hemvärnet: Övningar* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

10. **Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.** I propositionen 1971:1 (bilaga 6, punkt B 32, s. 54–55) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa

ett reservationsanslag av 1 650 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 2 400 000 kr.

I motionen 1971:694 av herr Mellqvist (s) har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen till Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m. anvisar 3 000 000 kr.

I motionen 1971:696 av herr Oskarson m. fl. (m, s, c) har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen till Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m. anvisar 3 110 000 kr.

Utskottet. Försvarets materielverk har i anslagsframställning för budgetåret 1971/72 föreslagit att ifrågavarande anslag skall föras upp med 3 120 000 kr. Förslaget innebär bl. a. att ca 70 000 regnkappor för hemvärnsmän kan anskaffas under nästa budgetår. Under innevarande budgetår anskaffas ca 20 000 regnkappor och för budgetåret 1972/73 har planerats en resterande anskaffning av ca 10 000 plagg.

Den medelstildelning som föreslås av Kungl. Maj:t medger anskaffning av regnkappor under nästa budgetår till samma antal som under innevarande budgetår, dvs. ca 20 000 plagg. Med oförändrad takt slutförs anskaffningen på ca fem år.

Utskottet anser att anskaffningen av regnkappor till hemvärnet bör få genomföras under tre år. För nästa budgetår bör anvisas ytterligare 480 000 kr. för ändamålet. För anskaffning av regnkappor disponeras därmed sammanlagt 880 000 kr., vilket medger en anskaffning av ca 40 000 plagg under budgetåret 1971/72. Med en lika stor anskaffning under budgetåret 1972/73 blir behovet täckt.

Utskottet föreslår alltså att anslaget skall föras upp med 2 130 000 kr., vilket innebär en minskning av anslaget med 270 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår men en ökning med 480 000 kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Ökningen bör ske inom utgiftsramen för det militära försvaret genom avräkning mot den förutsedda reservationsmedelsförbrukningen.

Utskottet – som hänvisar till vad som har anförts under punkten 1 – hemställer

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:694, 1971:696 och 1971:1272, alla motionerna såvitt nu är i fråga, till *Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 2 130 000 kr.

11. Anskaffning av fartygsmateriel m. m. I propositionen 1971:110 (punkt C 23, s. 26–28) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 155 500 000 kr., dels till Anskaffning av fartygsmateriel m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 270 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 229 000 000 kr.

Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 6, har

inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till beställningsbemyndigande och medelsanvisning. Bemyndigandebeloppet bör alltså bestämmas till 155 500 000 kr. och anslaget föras upp med 270 000 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 155 500 000 kr.,
2. att riksdagen till *Anskaffning av fartygsmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 270 000 000 kr.

12. **Underhåll av fartyg m. m.** I propositionen 1971:1 (bilaga 6, punkt C 24, s. 74–75) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Underhåll av fartyg m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 81 000 000 kr.

Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 1, har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning. Anslaget bör alltså föras upp med 90 milj. kr.

Utskottet hemställer

- att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, till *Underhåll av fartyg m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 90 000 000 kr.

13. **Anskaffning av flygmateriel m. m.** I propositionen 1971:110 (punkt D 23, s. 29–30) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 830 000 000 kr., dels till *Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 1 124 753 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 968 282 000 kr.

Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 6, har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till beställningsbemyndigande och medelsanvisning. Bemyndigandebeloppet bör alltså bestämmas till 830 000 000 kr. och anslaget föras upp med 1 124 753 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 830 000 000 kr.,
2. att riksdagen till *Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 1 124 753 000 kr.

14. **Drift och underhåll av flygmateriel m. m.** I propositionen 1971:1 (bilaga 6, punkt D 24, s. 94–95) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

till Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 245 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 232 000 000 kr.

Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 1, har inte något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning. Anslaget bör alltså föras upp med 245 000 000 kr.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, till *Drift och underhåll av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 245 000 000 kr.

Institutioner m. m.

15. **Försvarets forskningsanstalt: Förvaltningskostnader.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1971:110 (punkt G 1, s. 31–32) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid försvarets forskningsanstalt inrätta tre tjänster för forskningschef eller överingenjör i Cr 1,
2. till *Försvarets forskningsanstalt: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 32 200 000 kr.

16. **Försvarets forskningsanstalt: Forskningsverksamhet.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1971:110 (punkt G 2, s. 32–34) och hemställer

att riksdagen

1. till *Försvarets forskningsanstalt: Forskningsverksamhet* för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 52 000 000 kr.,
2. medger att materiel för försvarets forskningsanstalts verksamhet beställs till en kostnad av – utöver tidigare medgivet belopp – högst 6 000 000 kr.

Civilt försvaret m. m.

17. **Anskaffning av civilt försvarsmateriel.** Utskottet, som hänvisar till vad som har anförts under punkten 1, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1971:1 (bilaga 6, punkt N 7, s. 180–181) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av civilt försvarsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 4 774 000 kr.,
2. till *Anskaffning av civilt försvarsmateriel* för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 8 531 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND

Kasernbyggnaders delfond

18. **Markförvärv för övningsfält m. m.** I propositionen 1971:110 (punkt III:5, s. 35–57) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels medge att Remmene skjutfält och Rinkaby skjutfält får utvidgas i enlighet med vad som har angetts i statsrådsprotokollet, dels till Markförvärv för övningsfält m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett investeringsanslag av 15 500 000 kr.

I motionen 1971:1237 av herr Antby m. fl. (fp, s, c, m) har hemställts att riksdagen avslår förslaget om markförvärv för utökning av Remmene skjutfält samt beslutar att förlägga övningsområdet för i propositionen angivna förband till Skaraborgs Edsmären.

I motionen 1971:1273 av fru Nilsson i Kristianstad och herr Taube (c, fp) har hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att den delegation som skall tillsättas för att genomföra markförvärven i samband med utbyggnaden av Rinkaby skjutfält uppmanas att som grund för sitt arbete införskaffa nya ekonomiska beräkningar.

I motionen 1971:1274 av fru Ryding och herr Hallgren (vpk) har hemställts att riksdagen avslår av Kungl. Maj:t ställt förslag att utvidga Remmene skjutfält.

Utskottet. I propositionen föreslås en utvidgning av Remmene skjutfält vid Herrljunga ca 4,5 mil norrom Borås. Skjutfältet omfattar ca 800 ha huvudsakligen skogs- och mossmark och används främst av I 15 i Borås men också i viss omfattning av I 16 i Halmstad, I 17 i Uddevalla och repetitionsövningsförband inom västra militärområdet.

Förslaget innebär förvärv av områden om sammanlagt ca 1 000 ha i anslutning till övningsfältet. Som ett tänkbart alternativ härtill anges i propositionen anordnande av ett helt nytt skjutfält om ca 2 000 ha beläget till övervägande delen inom kronoparken Skaraborgs Edsmären ca en mil nordost om Herrljunga. En utvidgning av det befintliga Remmenefältet har emellertid ansetts vara att föredra bl. a. därför att fältet ligger närmare Borås. Kronoparkens betydelse för skogsbruket har också tillmätts viss vikt.

Utskottet finner det uppenbart att övningsmöjligheterna för I 15 och övriga förband m. m. inom västra militärområdet måste förbättras. Utskottet anser liksom departementschefen att övervägande skäl talar för att utvidga Remmenefältet i stället för att anlägga ett helt nytt skjutfält i Skaraborgs Edsmären. Även efter en utbyggnad i enlighet med förslaget får tätorten Herrljunga anses ligga på betryggande avstånd från övningsområdet.

I motionerna 1971:1237 och 1971:1274 uttalas farhågor för att ett

bifall till Kungl. Maj:ts förslag kan komma att följas av krav på ytterligare markförvärv för fortsatt utbyggnad av Remmenefältet. Som framgår av propositionen (s. 51) räknar departementschefen emellertid inte med att något beslut under överskådlig tid skall fattas om ytterligare utvidgning av fältet genom tvångsförvärv. De militära myndigheterna måste — framhåller departementschefen — vara beredda att godta de inskränkningar i fältets användbarhet som kan bli följderna av den i propositionen förordade, i förhållande till de militära anspråken begränsade utvidgningen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till i motionerna gjorda yrkanden.

Propositionen innehåller också förslag om utvidgning av R i n k a b y s k j u t f ä l t, som ligger strax norr om Åhus samhälle och ca en mil sydost om Kristianstad. Skjutfältet omfattar ca 800 ha, huvudsakligen öppen mark och används av A 3 och P 6, båda med Kristianstad som förläggningssort. I direkt anslutning till skjutfältets norra del ligger Rinkaby flygfält som huvudsakligen används av krigsflygskolan i Ljungbyhed. Flygfältet omfattar ca 70 ha och har tre permanentade startbanor.

Tre olika alternativ för en utvidgning av Rinkaby skjutfält har utretts och det i propositionen framförda förslaget överensstämmer i stort sett med det alternativ som lagts fram av markägarna inom området. Propositionens förslag innebär förvärv av ett markområde om ca 600 ha i anslutning till skjutfältet. Det för Rinkaby flygfält disponerade området skall enligt förslaget ingå i förvärvet.

Det föreligger, såvitt utskottet kunnat finna, ett starkt behov av att förbättra framför allt P 6:s utbildningsmöjligheter genom att tillföra regementet mark för pansarövningar. Av propositionen framgår att regementet måste få tillgång till ett pansarövningsfält som åtminstone ger utrymme för övningar med reducerad pansarbataljon. Utskottet ansluter sig härtill och vill för sin del särskilt understryka anskaffningens betydelse för att man skall utvinna en rimlig effekt av de stora investeringar som gjorts vid P 6 under senare år.

Ett särskilt problem medför de sandförekomster som ligger inom området och som inte kan exploateras — i varje fall inte i samma omfattning som hittills — sedan området tagits i anspråk för militära ändamål. Värdet av fyndigheterna anges i propositionen till 2 à 2,5 milj. kr. Denna värdering underkänns i motionen 1971:1273, som även i övrigt betecknar det i propositionen redovisade kostnadsförslaget som helt orealistiskt.

Kostnaderna för markanskaffningen är, som framgår av propositionen, endast överslagsmässigt uppskattade. Avsikten är att nya ekonomiska beräkningar skall göras inför förhandlingarna mellan markägarna och staten. Utskottet förutsätter att ett tillfredsställande underlag för värdering föreligger när markförvärven skall genomföras. Någon riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan erfordras inte.

Utskottet har inte något att erinra mot anslagsberäkningen och hemställer

att riksdagen

1. med avslag å motionerna 1971:1237 och 1971:1274 medger att Remmene skjutfält får utvidgas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,
2. medger att Rinkaby skjutfält får utvidgas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,
3. avslår motionen 1971:1273,
4. till *Markförvärv för övningsfält m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 15 500 000 kr.

Stockholm den 27 april 1971

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Enskog (fp), Gustafsson i Uddevalla (s), Öhvall (fp), Brännström (s), Virgin (m), Pettersson i Lund (s), Glimmér (c), Gernandt (c) och Göransson (s).

Reservationer

1. vid *punkten 1* (Ramberäkningar m. m.) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet konstaterar" och som på s. 5 slutar med "denna del" bort ersättas med text av följande lydelse:

"Utskottet konstaterar att 1968 års försvarsbeslut medger att återtagningen av medel från budgetåret 1969/70 begränsas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Underutnyttjandet av utgiftsramen för budgetåret 1969/70 beror delvis på den åtskillnad vid beräkning av priskompensation som görs mellan förslagsanslag och reservationsanslag. Det måste alltid föreligga stora svårigheter att budgetårsvis styra det sammanlagda medelsutnyttjandet exakt mot den beslutade utgiftsramen. För att främja god planering och hushållning bör därför ett underutnyttjande av utgiftsramen för visst budgetår kompenseras ett följande år. Det samhällsekonomiska läget bör inte hindra att återtagning medges i princip. Däremot talar starka skäl för att under nästa budgetår endast genomföra en begränsad återtagning. Utskottet förordar att utgiftsramen för budgetåret 1971/72 ökas med 85,6 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag. Av detta belopp bör dock endast 33 130 000 kr. få disponeras under nästa budgetår. Sistnämnda belopp bör fördelas på anslag enligt förslaget i motionen 1971:1272.

Utskottet anser alltså att för nästa budgetår utgiftsramen för det militära försvaret bör bestämmas till 6 350 605 000 kr. och den justerade utgiftsramen till 6 198 135 000 kr.

Beträffande planeringsinriktningen innebär 1968 års för-

svarsbeslut att planeringen för verksamheten inom det militära försvaret efter den period som försvarsbeslutet omfattar inriktas efter en nivå som i ekonomiskt avseende är horisontell.

Enligt budgetdirektiv som chefen för försvarsdepartementet har meddelat den 30 mars 1971 skall som utgångspunkt för programplaneringen tills vidare för vart och ett av budgetåren 1972/73–1976/77 gälla en utgiftsram för det militära försvaret om 6 230 milj. kr. i prisläge maj 1970 (inkl. 370 milj. kr. för lönekostnadspålägg). Härutöver skall redovisas översiktliga programplaner för tre skilda ekonomiska nivåer som per budgetår fr. o. m. budgetåret 1973/74 innebär dels en ökning av utgiftsramen med 100 milj. kr., dels en ökning av utgiftsramen med 50 milj. kr., dels en minskning av utgiftsramen med 50 milj. kr.

Enligt utskottets mening visar utvecklingen att en horisontell planeringsinriktning inte ger utrymme för en verksamhet som bibehåller en oförändrad försvarsförmåga. Planeringen bör därför i avvaktan på ett nytt försvarsbeslut bedrivas enligt en huvudinriktning som innebär en årlig ökning av utgiftsramen med 100 milj. kr. Utskottet förordar alltså att planeringen för det militära försvaret inriktas på utgiftsramar för budgetåren efter 1971/72 som årligen ökar med 100 milj. kr.

Motionen 1971:1272 innehåller ett yrkande att framtida ramberäkningar med budgetåret 1971/72 som underlag skall ske med det tillfälligt innehållna beloppet om 100 milj. kr. inräknat i detta underlag. Utskottet tillstyrker detta yrkande. Vad utskottet anfört härom bör ges Kungl. Maj:t till känna.”

dels utskottets hemställan under 1–3 bort ha följande lydelse:

- ”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1971:474 och 1971:1272, båda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänner utskottets förslag till ramberäkning för det militära försvaret för budgetåret 1971/72,
2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:474, såvitt nu är i fråga, godkänner utskottets förslag till planeringsinriktning för det militära försvaret,
3. att riksdagen med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet har uttalat om framtida ramberäkningar,”

2. vid *punkten 6* (Materielanskaffning m. m. för det militära försvaret) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 8 börjar med ”Utskottet har” och slutar med ”i fråga” bort ersättas med text av följande lydelse:

”Utskottet har i det föregående tillstyrkt bifall till motionsyrkandena om återtagning av medel från budgetåret 1969/70 utöver Kungl. Maj:ts förslag och föreslagit en planeringsinriktning för det militära försvaret som för budgetåren efter 1971/72 innebär en årlig ökning av utgiftsramarna med 100 milj. kr.

Återtagning av de medel som enligt utskottets förslag ingår i utgifts-

ramen för nästa budgetår men av samhällsekonomiska skäl inte bör få utnyttjas under nämnda budgetår måste enligt utskottets mening bli aktuell under de närmaste åren. Med hänsyn härtill och till den planeringsinriktning som utskottet förutsätter är det lämpligt att för budgetåret 1971/72 besluta om beställningsbemyndiganden utöver Kungl. Maj:ts förslag.

I likhet med motionärerna anser utskottet att bemyndiganden bör lämnas för sammanlagt 260 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag. Bemyndigandebeloppet bör fördelas med 45 milj. kr. på tygmateriel m. m. för armén, 80 milj. kr. på fartygsmateriel m. m. för marinen och 135 milj. kr. på flygmateriel m. m. för flygvapnet. Det bör liksom tidigare ankomma på Kungl. Maj:t att ta ställning till vilka anskaffningar som bör ske inom ramen för de beställningsbemyndiganden som riksdagen lämnar.

Utskottet tillstyrker alltså bifall till motionen 1971:1272 såvitt nu är i fråga.”

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, beslutar om beställningsbemyndiganden för anskaffning av tygmateriel m. m. för det militära försvaret till ett sammanlagt belopp som med 260 milj. kr. överstiger Kungl. Maj:ts förslag.”

3. vid *punkterna 7, 11 och 13* (försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av materiel) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 2 – anser att utskottets hemställan 1 vid de olika punkterna till följd härav bort ha följande lydelse:

vid punkten 7

”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 660 000 000 kr.”

vid punkten 11

”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 235 500 000 kr.”

vid punkten 13

”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 965 000 000 kr.”

4. vid *punkterna 8, 12 och 14* (försvarsgrenarnas anslag till underhåll av materiel) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 1 – anser att utskottets hemställan vid de olika punkterna till följd härav bort ha följande lydelse:

svarsbeslut att planeringen för verksamheten inom det militära försvaret efter den period som försvarsbeslutet omfattar inriktas efter en nivå som i ekonomiskt avseende är horisontell.

Enligt budgetdirektiv som chefen för försvarsdepartementet har meddelat den 30 mars 1971 skall som utgångspunkt för programplaneringen tills vidare för vart och ett av budgetåren 1972/73–1976/77 gälla en utgiftsram för det militära försvaret om 6 230 milj. kr. i prisläge maj 1970 (inkl. 370 milj. kr. för lönekostnadspålägg). Härutöver skall redovisas översiktliga programplaner för tre skilda ekonomiska nivåer som per budgetår fr. o. m. budgetåret 1973/74 innebär dels en ökning av utgiftsramen med 100 milj. kr., dels en ökning av utgiftsramen med 50 milj. kr., dels en minskning av utgiftsramen med 50 milj. kr.

Enligt utskottets mening visar utvecklingen att en horisontell planeringsinriktning inte ger utrymme för en verksamhet som bibehåller en oförändrad försvarsförmåga. Planeringen bör därför i avvaktan på ett nytt försvarsbeslut bedrivas enligt en huvudinriktning som innebär en årlig ökning av utgiftsramen med 100 milj. kr. Utskottet förordar alltså att planeringen för det militära försvaret inriktas på utgiftsramar för budgetåren efter 1971/72 som årligen ökar med 100 milj. kr.

Motionen 1971:1272 innehåller ett yrkande att framtida ramberäkningar med budgetåret 1971/72 som underlag skall ske med det tillfälligt innehållna beloppet om 100 milj. kr. inräknat i detta underlag. Utskottet tillstyrker detta yrkande. Vad utskottet anfört härom bör ges Kungl. Maj:t till känna.”

dels utskottets hemställan under 1–3 bort ha följande lydelse:

”1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1971:474 och 1971:1272, båda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänner utskottets förslag till ramberäkning för det militära försvaret för budgetåret 1971/72,

2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:474, såvitt nu är i fråga, godkänner utskottets förslag till planeringsinriktning för det militära försvaret,

3. att riksdagen med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet har uttalat om framtida ramberäkningar,”

2. vid *punkten 6* (Materielanskaffning m. m. för det militära försvaret) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 1 – anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 8 börjar med ”Utskottet har” och slutar med ”i fråga” bort ersättas med text av följande lydelse:

”Utskottet har i det föregående tillstyrkt bifall till motionsyrkandena om återtagning av medel från budgetåret 1969/70 utöver Kungl. Maj:ts förslag och föreslagit en planeringsinriktning för det militära försvaret som för budgetåren efter 1971/72 innebär en årlig ökning av utgiftsramarna med 100 milj. kr.

Återtagning av de medel som enligt utskottets förslag ingår i utgifts-

ramen för nästa budgetår men av samhällsekonomiska skäl inte bör få utnyttjas under nämnda budgetår måste enligt utskottets mening bli aktuell under de närmaste åren. Med hänsyn härtill och till den planeringsinriktning som utskottet förutsätter är det lämpligt att för budgetåret 1971/72 besluta om beställningsbemyndiganden utöver Kungl. Maj:ts förslag.

I likhet med motionärerna anser utskottet att bemyndiganden bör lämnas för sammanlagt 260 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag. Bemyndigandebeloppet bör fördelas med 45 milj. kr. på tygmateriel m. m. för armén, 80 milj. kr. på fartygsmateriel m. m. för marinen och 135 milj. kr. på flygmateriel m. m. för flygvapnet. Det bör liksom tidigare ankomma på Kungl. Maj:t att ta ställning till vilka anskaffningar som bör ske inom ramen för de beställningsbemyndiganden som riksdagen lämnar.

Utskottet tillstyrker alltså bifall till motionen 1971:1272 såvitt nu är i fråga."

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

"1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, beslutar om beställningsbemyndiganden för anskaffning av tygmateriel m. m. för det militära försvaret till ett sammanlagt belopp som med 260 milj. kr. överstiger Kungl. Maj:ts förslag,"

3. vid *punkterna 7, 11 och 13* (försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av materiel) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 2 – anser att utskottets hemställan 1 vid de olika punkterna till följd härav bort ha följande lydelse:

vid punkten 7

"1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av tygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 660 000 000 kr.,"

vid punkten 11

"1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av fartygsmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 235 500 000 kr.,"

vid punkten 13

"1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att medge att beställningar av flygmateriel m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 965 000 000 kr.,"

4. vid *punkterna 8, 12 och 14* (försvarsgrenarnas anslag till underhåll av materiel) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 1 – anser att utskottets hemställan vid de olika punkterna till följd härav bort ha följande lydelse:

vid punkten 8

”att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, till *Underhåll av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 108 700 000 kr.”

vid punkten 12

”att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, till *Underhåll av fartyg m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 92 000 000 kr.”

vid punkten 14

”att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga, till *Drift och underhåll av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 270 500 000 kr.”

5. vid *punkten 9* (Hemvärnet: Övningar) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 1 – anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 10 börjar med ”Det förbättrade” och slutar med ”ifrågavarande motioner” bort ersättas med text av följande lydelse:

”Det förbättrade utbildningssystemet skall införas enligt statsmakernas beslut. Självfallet bör härvid ske en noggrann planering för utnyttjandet av tilldelade medel. Den beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår som framgår av försvarets materielverks anslagsframställning har inte blivit vederlagd. En medelsanvisning för budgetåret 1971/72 enligt Kungl. Maj:ts förslag torde medföra allvarliga störningar för hemvärnets utbildning enligt det nyligen beslutade systemet. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna 1971:696 och 1971:1272, såvitt nu är i fråga, och föreslår att hemvärnets övningsanslag förs upp med 11 090 000 kr.”

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

”att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971:694 samt med bifall till motionerna 1971:696 och 1971:1272, alla motionerna såvitt nu är i fråga, till *Hemvärnet: Övningar* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 11 090 000 kr.”

6. vid *punkten 10* (Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.) av herrar Petersson i Gäddvik och Virgin (m) som – vid bifall till reservationen 1 – anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 11 börjar med ”Utskottet anser” och slutar med ”förutsedda reservationsmedelsförbrukningen” bort ersättas med text av följande lydelse:

”Utskottet anser att den nödvändiga beklädnadsutrustningen för hemvärnets bör anskaffas utan onödig omgång. Utskottet tillstyrker därför

förslaget till anslag i motionen 1971:1272, såvitt nu är i fråga. Anslaget bör alltså föras upp med 3 120 000 kr.”

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

”att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:694 och 1971:696 samt med bifall till motionen 1971:1272, alla motionerna såvitt nu är i fråga, till *Hemvärnet: Intendenturmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 3 120 000 kr.”